

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук,
професора, професора кафедри початкової освіти та освітніх інновацій
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Білавич Галини Василівни на дисертаційне дослідження Корнієнко Марії
Михайлівни «Трансформації програмово-методичного забезпечення
іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури (кінець XX –
початок XXI століття)», подане на здобуття наукового ступеня доктора
філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки (01
Освіта/Педагогіка)

Іншомовна освіта в Україні дедалі більше набуває особливого статусу з огляду на державну політику щодо розвитку англійської мови в галузі вищої освіти. Сьогодні засобами іноземної мови забезпечується прагнення українських здобувачів освіти до інтернаціоналізації, академічної та освітньої інтеграції в межах Європейського Союзу, створюється ефективна основа для міжнародного й міжкультурного взаєморозуміння, урешті, доноситься інформація про російську агресію до світової спільноти. Окрім цього, знання англійської мови – це один із пріоритетів внутрішньої політики, зокрема й освітньої, підвищення якості освітніх послуг у сфері вищої освіти. На вивчення, викладання, використання англійської мови в закладах вищої освіти (ЗВО) сьогодні проектує документ «Концептуальні засади державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти», розроблений МОН України разом із Британською Радою в Україні, Закон України «Про застосування англійської мови в Україні», ухвалений 2024 року, де з-поміж іншого Стаття 8 декларує забезпечення обов'язкового вивчення англійської мови (як першої або другої іноземної мови) у закладах загальної середньої освіти, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти відповідно до освітньої програми, за якою заклад освіти провадить освітню діяльність; створення умов для провадження діяльності з надання послуг з вивчення англійської мови суб'єктами освітньої діяльності; удосконалення стандартів відповідних рівнів освіти на основі шкали рекомендацій Ради Європи з мовної освіти (CEFR); забезпечення підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних і

науково-педагогічних працівників, які викладають англійську мову, відповідно до міжнародно визнаних актуальних практик викладання англійської мови як іноземної тощо. Отже, реалізація державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти потребує всебічного аналізу і створення механізмів її розв'язання. З огляду на ці та інші чинники дисертаційне дослідження М. М. Корнієнко, присвячене аналізу проблеми трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів у закладах вищої освіти, є особливо на часі. Історичний екскурс щодо становлення й розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури, їх ціннісних орієнтацій уможливить урахувати здобуті педагогічною наукою знання про позитивні тенденції й закономірності процесу розбудови сучасного змісту програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури.

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

Важливим результатом аналітичної роботи дисертантки є те, що вона застосувала аксіологічний підхід до формування змісту підготовки магістрів-філологів у ЗВО, здійснила історіографічний аналіз проблеми програмового забезпечення іншомовної підготовки магістрів філології, глибоко проаналізувала ключові поняття дослідження, запропонувала періодизацію розвитку іншомовного програмово-методичного забезпечення студентів-філологів магістратури (кінець XX – початок XXI століття) та переконливо аргументувала її, увиразнила проблематику методичного супроводу іншомовної підготовки магістрів-філологів.

Аналіз наукових джерел, освітніх програм, навчальних планів дав змогу М. М. Корнієнко не тільки виокремити низку суперечностей у теорії і практиці, а й усебічно висвітлити ці проблеми в підрозділах дисертаційного дослідження.

Про намагання цілісно дослідити порушену наукову проблему свідчить ґрунтовний аналіз програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів іноземної філології в Україні досліджуваного періоду, зокрема схарактеризовано особливості цього процесу впродовж 1991–1997 рр., здійснено аналіз трансформації програмового і методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у 1998–2001 рр., глибоко проаналізовано стандартизацію програмово-методичного забезпечення іншомовної

підготовки магістрів-філологів від 2002 р. і до сьогодні, зміст освітніх програм іншомовної підготовки магістрів-філологів в Україні на цьому етапі. Цінними для історико-педагогічної науки й освітньої практики України є виокремлені тенденції розвитку освітніх програм і методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів.

Нові факти, здобуті М. М Корнієнко

Якість дисертаційної роботи забезпечується її науковою новизною. Ідеться передовсім про комплексний аналіз проблеми трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів. Розкрито теоретико-методологічні засади модернізації магістерської підготовки майбутніх учителів англійської мови в 1991–2024 рр.

Засадничою є теза авторки про те, що оновлення освіти має здійснюватися за умови перегляду її змісту, структури, процесуальних норм і результатів засвоєння програмового матеріалу та його ціннісних характеристик. Генезу трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури (кінець XX – початок XXI століття) подано крізь призму авторської періодизації. Виявлено специфічні характеристики програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури.

Визначено й уточнено категорійний апарат дослідження, зокрема під трансформаціями програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів здобувачка розуміє процес модернізаційних змін, що відбуваються в змісті й формах освіти, реалізуються за певним навчальним планом відповідно до освітніх компонент освітньої програми та спрямовані на організацію процесу освітньої діяльності й досягнення результатів навчання, що дають змогу майбутнім фахівцям іноземної мови вільно комунікувати в процесі міжособистісної взаємодії та орієнтуватися у всесвітньому культурному просторі.

Дисертантка грамотно вибудувала методичний інструментарій наукового пошуку. Методологічним концептом дослідження М. М. Корнієнко окреслює аксіологічний, історіографічний, компетентнісний підходи, що реалізуються в парадигмі особистісно орієнтованої освіти в контексті цивілізаційних процесів, зумовлених глобальною міжкультурною взаємодією держав і народів, авторка слушно наголошує, що генеза програмово-методичного забезпечення та

віддзеркалення в ньому змісту підготовки студентів магістратури з вивчення англійської мови є складними, суперечливими, зумовленими вимогами часу, політичним, економічним і соціальним розвитком держави. Дослідниця схарактеризувала культурологічні та соціально-педагогічні передумови становлення й розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури впродовж періоду, що досліджується.

На основі історіографічного й ретроспективного аналізу трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів магістратури виокремлено та схарактеризовано дві групи тенденцій: а) тенденції становлення й розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у період із 1991 до 2024 року; б) тенденції, що окреслюють перспективу подальшого розвитку й трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у сучасному освітньому просторі.

Важливим здобутком авторки дисертації є застосований історичний підхід до висвітлення розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів. Відповідно до історіографічного й хронологічного аналізу в дослідженні схарактеризовано специфічні особливості становлення й розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки на кожному з визначених періодів розвитку освіти в Україні.

Погоджуємося з М. М. Корнієнко, що важливого значення набуває проблема розробки освітньо-професійних програм, навчальних планів та програм навчальних дисциплін, а також засобів діагностики результатів освітньої діяльності, особливо на другому рівні вищої освіти. Тому виконане дослідження є вагомим здобутком у цій царині.

***Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій,
сформульованих у дисертації***

Здобуттю обґрунтованих і достовірних результатів сприяв комплекс методів дослідження, адекватних для вивчення проблем історико-педагогічних досліджень. Основні теоретичні положення та результати дисертаційного дослідження апробовано на 15 наукових заходах різного рівня.

Зміст анотацій, поданих українською та англійською мовами, висвітлюють

істотні аспекти дослідницької роботи та основні її положення. Висновки з дослідження (і до розділів, і загальні) виважені, цілісні, комплексно й концентровано виявляють авторську позицію та високий рівень узагальнення матеріалу, у них чітко простежується взаємозумовленість між метою, завданнями дослідження та всім змістом дисертації. Відзначаємо вміння авторки підходити до аналізу педагогічних явищ, фактів, даних об'єктивно та неупереджено, імponує її вміння аргументовано дискутувати з науковцями, аналізувати навчально-методичне забезпечення, освітні програми, інші документи, наукові здобутки вчених різного періоду тощо. У всьому тексті роботи проглядається виразне наукове авторське «Я».

Вірогідність результатів дослідження забезпечується методологічною обґрунтованістю вихідних позицій, аналізом науково-педагогічних джерел (подано списки використаних джерел до кожного розділу (176 найменувань)) та нормативно-правової документації. Вивчення доробку Корнієнко Марії Михайлівни (дисертації, анотацій, опублікованих праць (а це 25 наукових публікацій, як-от 6 одноосібних статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань (категорії Б), 1 стаття – у зарубіжному науковому виданні; 4 статті – у співавторстві; 14 тез (у зарубіжних та українських виданнях)) свідчить про наявність авторського підходу до висвітлення обраної наукової проблеми, компетентність здобувачки як дослідниці та фахівця в галузі іншомовної освіти. Доцільним і аргументованим є методологічний апарат, використаний М. М. Корнієнко, роботу ілюструють 4 таблиці та 3 рисунки. Отже, дисертацію виконано на високому науковому рівні.

Значення для науки і практики одержаних авторкою результатів, рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Наукові здобутки М. М. Корнієнко становлять теоретичну і методичну базу для подальших досліджень проблем у царині історії педагогіки та загальної педагогіки, іншомовної освіти, підручникотворення, професійної педагогіки тощо. Результати дослідження впроваджено до освітнього процесу низки закладів (Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (протокол № 4 від 7 листопада 2024 р.), Криворізького національного педагогічного університету (протокол № 5 від 24 грудня 2024 р.), Ізмаїльського державного гуманітарного університету (протокол № 8 від 19 лютого 2025 р.), Тернопільського

національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 6 від 23 січня 2025 р.).

Практичне значення здобутих результатів полягає, окрім іншого, і в можливості використання систематизованих у ньому наукових джерел та теоретичних положень і висновків у підготовці наукових досліджень і навчально-методичної літератури, підручничого фонду в галузі іншомовної освіти, методики вивчення англійської мови тощо, у розробленні методичного та технологічного інструментарію навчально-методичного супроводу процесу підготовки майбутніх магістрантів-філологів; результати дослідження є добрим орієнтиром для українських науковців, освітян, які активно працюють у ділянці підготовки навчально-методичного забезпечення та укладання підручників з англійської мови для закладів освіти. Основні положення та висновки дисертаційної роботи сприятимуть оновленню контенту викладання англійської мови не тільки в закладах вищої, а й середньої освіти та у вимірі післядипломної іншомовної освіти, що слугуватиме вдосконаленню процесу фахової перепідготовки учителів-філологів. Основні результати дослідження та матеріали наукової роботи можуть бути використані під час формування змісту освітньо-професійних програм підготовки фахівців вищої освіти, укладання навчальних і робочих програм дисциплін, під час проведення лекційно-практичних занять, курсів за вибором студента, написання кваліфікаційних наукових робіт, виконання інноваційних фахових проєктів, для розробки методичних матеріалів нового покоління. З огляду на це стверджуємо, що дисертаційне дослідження є добрим орієнтиром для тих українських теоретиків і практиків у ділянці підручникотворення в галузі іншомовної освіти, які активно працюють над створенням сучасної навчальної книги, розробляють електронні підручники з англійської мови, удосконалюють навчальні книги з урахуванням викликів, перед якими постало цивілізоване суспільство, зокрема й освіти для сталого розвитку. Рецензована дисертація може стати настільною книгою для фахівців з підручникотворчого процесу, позаяк проєктує на укладання навчальних книг нового покоління, розроблення якісних освітніх програм з англійської мови. Схвалення заслуговують і змістовні додатки, уміщені в роботі.

Відомості про дотримання академічної доброчесності. За результатами перевірки дисертаційної роботи та опублікованих праць можна зробити висновок

про відсутність порушення Марією Михайлівною Корнієнко вимог академічної доброчесності. Це дає можливість стверджувати, що її дисертаційне дослідження є оригінальним і завершеним, що характеризується достатнім рівнем наукової новизни та практичним значенням.

Загалом схвалюючи стратегію і тактику наукового пошуку авторки рецензованої дисертації, результати її дослідження, запропоновані висновки, у вимірі наукової дискусії вважаємо за потрібне зазначити окремі контрверсійні положення та висловити деякі побажання.

Дискусійні положення, рекомендації та зауваження до змісту дисертації

1. Обґрунтування актуальності дисертаційного дослідження могли б підсилили ключові положення новітніх документів «Концептуальні засади державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти», розроблені МОН України разом із Британською Радою в Україні (2020), Закону України «Про застосування англійської мови в Україні» (2024), які передбачають оновлення програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти, зокрема й студентів-філологів магістратури.

2. Доречним вважаємо виокремлення в новизні роботи здобутку тих науковців, які найбільше спричинилися до теорії підручникотворення, створення підручників з англійської мови, зробили внесок у процес трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури (кінець XX – початок XXI століття).

3. Доцільним видається більш виразний акцент у дисертаційній роботі на сильних і слабких сторонах програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури досліджуваного періоду.

4. Заслуговує на схвалення розкриття закономірностей та обґрунтування трансформаційних змін програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів на другому (магістерському) рівні вищої освіти в Україні кінця XX – початку XXI ст. Водночас більш глибокого аналізу потребує розгляд трансформації теоретичних положень, фактичного матеріалу, висновків і рекомендацій у практичний науково обґрунтований супровід формування програмово-методичного забезпечення іншомовної фахової підготовки майбутніх магістрів-філологів з англійської мови і літератури, зокрема, ідеться про розробку

методичних рекомендацій стосовно вдосконалення програмово-методичного забезпечення такої підготовки. Утім, ми цілком свідомі того, що з огляду на обмежені обсяги дисертаційного дослідження М. М. Корнієнко не змогла докладно висвітлити ці аспекти, тож вони проєктують на подальший глибокий аналіз та відображення в окремому монографічному дослідженні, а також створення курсу за вибором студента, присвяченого програмово-методичному забезпеченні іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури (кінець XX – початок XXI століття).

Висловлені рекомендації та окремі зауваження не знижують загального позитивного враження від дисертаційного дослідження.

Висновок

Дисертаційна робота Корнієнко Марії Михайлівни «Трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури (кінець XX–початок XXI століття)», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, є самостійною, завершеною науково-дослідницькою роботою, яка за актуальністю, науковою новизною, важливістю здобутих дисертанткою результатів дослідження, їх обґрунтованістю і вірогідністю, практичним значенням відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341), а її авторка, Корнієнко Марія Михайлівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки (01 Освіта/Педагогіка).

Опонент:

Г. В. Білавич

доктор педагогічних наук,
професор, професор кафедри початкової освіти
та освітніх інновацій
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

